

## ZAMONAVIY KUTUBXONACHILIKNING KASBIY KOMPETENSIYALARI

**Tojiyeva Moxichehra Islom qizi**

*Jizzax viloyati Arnasoy tuman Axborot-kutubxona markazi  
Abonementlar va foydalavchilargaxizmati mutaxassisi*

**Annotatsiya:** *Ushbu ilmiy maqolada zamonaviy kutubxonachining kasbiy kompetensiyalari, ularning mazmuni va ahamiyati tahlil qilinadi. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, elektron resurslar va raqamli kutubxonalar faoliyatining kengayishi kutubxonachi mutaxassislar oldiga yangi vazifalarni qo‘ymoqda. Maqolada kutubxonachining axborot bilan ishlash ko‘nikmalari, raqamli savodxonligi, kommunikativ qobiliyatlari hamda foydalanuvchilarga sifatli xizmat ko‘rsatishdagi roli yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy kutubxonachining professional rivojlanishi, innovatsion yondashuvlarni qo‘llash va axborot resurslarini samarali boshqarish masalalari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari kutubxonachilik sohasida faoliyat yuritayotgan mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish hamda kutubxona xizmatlari sifatini oshirishga xizmat qiladi.*

**Kalit so‘zlar:** *Zamonaviy kutubxonachilik, kasbiy kompetensiya, axborot texnologiyalari, raqamli kutubxona, axborot resurslari, kutubxona xizmatlari, axborot madaniyati, kommunikativ ko‘nikmalar, kutubxona menejmenti, innovatsion yondashuvlar.*

## KIRISH

Bugungi kunda axborot jamiyatining shakllanishi, ilm-fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi kutubxonachilik sohasiga ham sezilarli ta‘sir ko‘rsatmoqda. Kutubxonalar nafaqat kitob saqlanadigan maskan, balki turli axborot manbalari jamlangan, bilim va ma‘lumotlarni keng jamoatchilikka yetkazib beruvchi muhim ijtimoiy-madaniy markaz sifatida faoliyat yuritmoqda. Shu sababli zamonaviy kutubxonachidan nafaqat an‘anaviy kutubxona ishlarini bajarish, balki yangi texnologiyalarni qo‘llay olish, foydalanuvchilarga sifatli axborot xizmati ko‘rsatish va turli axborot resurslarini samarali boshqarish kabi ko‘nikmalar talab etiladi.

Axborot texnologiyalarining rivojlanishi natijasida elektron kataloglar, raqamli kutubxonalar, onlayn ma‘lumotlar bazalari va masofaviy xizmat ko‘rsatish tizimlari keng qo‘llanilmoqda. Bu jarayon kutubxonachining kasbiy faoliyatiga yangicha yondashuvni talab qiladi. Zamonaviy kutubxonachi axborotni izlash, saralash, qayta ishlash va foydalanuvchilarga yetkazib berish jarayonida zamonaviy texnologiyalarni puxta bilishi lozim. Shu bilan birga, u kommunikativ ko‘nikmalarga ega bo‘lishi, foydalanuvchilar bilan samarali muloqot qila olishi hamda axborot madaniyatini rivojlantirishga hissa qo‘sha olishi zarur.

Bugungi kunda kutubxonachilik sohasida faoliyat yuritayotgan mutaxassislarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Chunki kutubxona faoliyatining samaradorligi ko'p jihatdan kutubxonachining bilim darajasi, kasbiy mahorati va zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash qobiliyatiga bog'liqdir. Zamonaviy kutubxonachi nafaqat axborot manbalari bilan ishlashni bilishi, balki innovatsion g'oyalarni amaliyotga joriy etishi, foydalanuvchilarning axborot ehtiyojlarini aniqlashi va ularga mos xizmatlar ko'rsatishi kerak. Shu munosabat bilan zamonaviy kutubxonachining kasbiy kompetensiyalarini o'rganish, ularning tarkibiy qismlarini aniqlash hamda kutubxona faoliyatida qo'llash muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Mazkur maqolada zamonaviy kutubxonachining kasbiy kompetensiyalari, ularning shakllanish omillari hamda kutubxona xizmatlari sifatini oshirishdagi o'rni tahlil qilinadi.

### **TAKLIF VA MULOHAZALAR**

Zamonaviy axborot jamiyatida kutubxonachilik faoliyatini yanada takomillashtirish, kutubxona xizmatlari sifatini oshirish va mutaxassislarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, kutubxonachilik sohasida faoliyat yuritayotgan mutaxassislar uchun quyidagi taklif va mulohazalarni ilgari surish mumkin.

Avvalo, kutubxonachilarning axborot texnologiyalari bo'yicha bilim va ko'nikmalarini muntazam ravishda oshirib borish zarur. Chunki zamonaviy kutubxona faoliyati elektron kataloglar, raqamli resurslar, onlayn ma'lumotlar bazalari va turli axborot tizimlari bilan chambarchas bog'liqdir. Shu sababli kutubxonachilar uchun maxsus malaka oshirish kurslari, seminarlar va treninglar tashkil etilishi muhimdir.

Shuningdek, kutubxonachilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga ham alohida e'tibor qaratish lozim. Foydalanuvchilar bilan samarali muloqot qilish, ularning axborot ehtiyojlarini aniqlash va ularga mos xizmat ko'rsatish kutubxona faoliyatining muhim jihatlaridan biridir. Bu esa kutubxonachidan nafaqat kasbiy bilim, balki yuqori darajadagi muloqot madaniyatini ham talab etadi.

Bundan tashqari, kutubxona fondlarini raqamlashtirish va elektron kutubxonalar tizimini rivojlantirish ham dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar yordamida kitoblar va boshqa axborot resurslarini keng ommaga tez va qulay tarzda yetkazish imkoniyati yaratiladi. Bu esa kutubxonachining zamonaviy kompetensiyalarini yanada kengaytirishni taqozo etadi. Yana bir muhim jihat — kutubxona faoliyatida innovatsion yondashuvlardan foydalanishdir. Turli madaniy-ma'rifiy tadbirlar, kitobxonlikni targ'ib qiluvchi loyihalar va interaktiv dasturlar tashkil etish orqali kutubxonachilarning jamiyatdagi nufuzi va ahamiyatini oshirish mumkin.

### **XULOSA**

Zamonaviy axborot jamiyatining rivojlanishi kutubxonachilik sohasiga ham yangi talab va vazifalarni yuklamoqda. Kutubxonalar bugungi kunda nafaqat bosma adabiyotlar saqlanadigan joy, balki turli axborot resurslari jamlangan, bilim va ma'lumotlarni keng jamoatchilikka yetkazib beruvchi muhim axborot markazlariga

aylanib bormoqda. Shu sababli kutubxonachilardan an'anaviy bilim va ko'nikmalar bilan bir qatorda zamonaviy texnologiyalarni puxta o'zlashtirish, axborot bilan ishlashning samarali usullarini bilish hamda foydalanuvchilarga yuqori sifatli xizmat ko'rsatish talab etiladi. Mazkur maqolada zamonaviy kutubxonachining kasbiy kompetensiyalari, ularning mazmuni va ahamiyati yoritildi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, kutubxonachining kasbiy faoliyati ko'p qirrali bo'lib, u axborot izlash, saralash, qayta ishlash va foydalanuvchilarga yetkazib berish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, kutubxonachi zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishni bilishi, elektron resurslar bilan ishlash ko'nikmalariga ega bo'lishi hamda raqamli kutubxonalar faoliyatini tashkil etishda faol ishtirok etishi zarur.

Bundan tashqari, zamonaviy kutubxonachi uchun kommunikativ kompetensiyalar ham muhim hisoblanadi. Foydalanuvchilar bilan samarali muloqot qilish, ularning axborot ehtiyojlarini aniqlash va ularga mos xizmatlar ko'rsatish kutubxona faoliyatining muhim jihatlaridan biridir. Shuningdek, kutubxonachi innovatsion yondashuvlarni qo'llash, yangi loyihalarni amalga oshirish va kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishga ham hissa qo'sha olishi kerak.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kutubxonachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish kutubxona xizmatlari sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Shu bois kutubxonachilar uchun muntazam malaka oshirish kurslari, seminarlar va treninglar tashkil etish, axborot texnologiyalarini keng joriy etish hamda kutubxona faoliyatida innovatsion usullardan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, zamonaviy kutubxonachining kasbiy kompetensiyalari kutubxona faoliyatining samarali tashkil etilishi, foydalanuvchilarning axborot ehtiyojlarini qondirish hamda jamiyatda bilim va axborot madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli kutubxonachilarning kasbiy mahoratini oshirish va ularning bilim hamda ko'nikmalarini muntazam ravishda takomillashtirib borish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:**

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.
3. Yo'ldoshev E., Raxmatullayeva M. Kutubxonashunoslik asoslari. – Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
4. Ismoilova N. Zamonaviy kutubxonachilik va axborot texnologiyalari. – Toshkent: Fan nashriyoti.
5. Raximov B. Kutubxona faoliyatini tashkil etish va boshqarish. – Toshkent: Tafakkur nashriyoti.

6. IFLA. Guidelines for Library and Information Services. – International Federation of Library Associations.

7. UNESCO. Public Library Manifesto. – UNESCO nashri.